پژوهشگاه
فضای مجازی

دفتر خاکستری ۳۶

پاسخ سریع
آبان‌ماه ۱۴۰۴

تنظیم‌گری ابرسکوها در کشورهای پیشتاز

پاسخ به سوال مطرح شده از سوی معاونت امور اقتصادی و تنظیم مقررات

بسم الله الرحمن

تنظیم‌گری ابرسکوها در کشورهای پیشتاز

پاسخ به سوالات مطرح شده از کمیسیون تنظیم مقررات

دفتر خاکستری (Quick Answer) **شمارهٔ سی و ششم**

گردآورنده: علی حکیم‌سیما

تمام حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پژوهشگاه فضای مجازی است و استفاده از آن تنها با ذکر منبع مجاز است.
همچنین محتوای منتشرشده در این گزارش بیانگر دیدگاه رسمی مرکز ملی فضای مجازی نیست.

نشانی: تهران، سعادت آباد، خیابان علامه شمالی، کوچه هجدهم غربی، پلاک ۱۷
تلفن: ۲۲۰۷۳۰۳۱-۰۲۱
کد پستی: ۱۹۹۷۹۸۷۶۲۹

خلاصه مدیریتی

رشد شتابان اقتصاد دیجیتال و نقش فزایندهٔ پلتفرم‌های عظیم دیجیتال، دولت‌ها را واداشته است تا سازوکارهای نوینی برای تنظیم‌گری و هماهنگی میان نهادهای تخصصی در حوزه‌هایی چون رقابت، امنیت، محتوا و حریم خصوصی طراحی کنند. این مطالعه، ساختار تنظیم‌گری در کشورهای منتخب را با هدف استخراج الگوهای موفق و قابل اقتباس برای ایران بررسی می‌کند.

ایالات متحده آمریکا

مدلی غیرمتمرکز دارد و فاقد تنظیم‌گر واحد است. نهادهایی چون کمیسیون تجارت فدرال (FTC) و وزارت دادگستری بر رقابت و حریم خصوصی، کمیسیون ارتباطات فدرال (FCC) بر خدمات ارتباطی، و سازمان‌های تخصصی دیگر بر سلامت و امنیت نظارت دارند. هماهنگی از طریق کارگروه‌های میان‌نهادی و سیاست‌گذاری کلان دولت فدرال انجام می‌شود، اما همچنان پراکندگی نهادی و رویکرد پسینی غالب است.

اتحادیهٔ اروپا

چارچوبی منسجم و دوسطحی با محوریت قانون خدمات دیجیتال (DSA) و قانون بازارهای دیجیتال (DMA) دارد. کمیسیون اروپا تنظیم‌گر اصلی پلتفرم‌های بزرگ است و «هماهنگ‌کنندگان خدمات دیجیتال» در کشورهای عضو، نظارت ملی را انجام می‌دهند. هیئت اروپایی خدمات دیجیتال و کمیسیون اروپا، هماهنگی میان نهادهای ملی، رقابت، حریم خصوصی و رسانه را تضمین می‌کنند.

ساختار اروپا نمونه‌ای از تنظیم‌گری پیشینی و یکپارچه است.

جمهوری خلق چین

مدلی متمرکز و دولتی دارد. ادارهٔ فضای مجازی چین (CAC) تنظیم‌گر اصلی است که با نهادهای بخشی مانند SAMR (رقابت)، بانک مرکزی و وزارت امنیت همکاری دارد. همهٔ نهادها تحت هدایت حزب کمونیست و کمیسیون مرکزی امور فضای مجازی هماهنگ می‌شوند. این الگو مبتنی بر تمرکز قدرت، کنترل پیشینی، و مداخلهٔ مستقیم دولت است.

ترکیه

الگوی نیمه‌متمرکز دارد. سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات (BTK) تنظیم‌گر اصلی فضای مجازی و مجری قانون اینترنت است، درحالی‌که شورای‌عالی رادیو و تلویزیون (RTÜK) بر رسانه‌های آنلاین نظارت دارد. سایر نهادها مانند شورای رقابت و هیئت حفاظت از داده‌ها نیز فعال‌اند. هماهنگی از طریق قوانین شفاف و همکاری میان BTK، وزارت دادگستری و پلیس ملی تحقق می‌یابد. ترکیه با اصلاحات ۲۰۲۰ و ۲۰۲۲، نظامی قانون محور و اجرایی ایجاد کرده است.

جمهوری هند

وزارت فناوری اطلاعات (MeitY) محور تنظیم‌گری است و از طریق مقررات واسطه‌ها و آیین‌نامه‌های رسانه‌ای، الزامات محتوا، شفافیت و پاسخ‌گویی پلتفرم‌ها را تعیین می‌کند. نهادهایی چون کمیسیون رقابت (CCI)، هیئت حفاظت از داده‌ها و بانک مرکزی در حوزه‌های تخصصی فعالیت دارند. هماهنگی از طریق کمیته‌های مشترک و هدایت دولت مرکزی انجام می‌شود و رویکردی تدریجی و مشورتی دارد.

مالزی

کمیسیون ارتباطات و مالتی‌مدیا (MCMC) تنظیم‌گر جامع ارتباطات، رسانه و دیجیتال است. از سال ۲۰۲۵، پلتفرم‌های بزرگ باید مجوز سالانه از این نهاد دریافت کنند. نهادهای مکمل مانند MyCC

(رقابت) و دپارتمان حفاظت از داده‌ها نیز فعال‌اند. هماهنگی از طریق وزارت ارتباطات و دیجیتال صورت می‌گیرد و نظام مجوزدهی جدید، ساختاری یکپارچه و قابل‌انعطاف ایجاد کرده است.

کرهٔ جنوبی

مدل چند نهادی دارد، با رقابت میان KCC (ارتباطات) و KFTC (رقابت). کمیسیون حفاظت از داده‌ها و وزارت علوم و فناوری اطلاعات نیز نقش‌های کلیدی دارند. پس از بحران کاکائوتاک، دولت مقررات پایداری پلتفرم‌ها را تصویب کرد. هماهنگی از طریق کارگروه‌های بین وزارتی و هدایت دفتر نخست‌وزیر انجام می‌شود. کره در پی توازن میان نظارت بخشی و همکاری نهادی است.

مقدمه

در دههٔ اخیر، گسترش شتابان اقتصاد دیجیتال و نقش بی‌بدیل پلتفرم های دیجیتال عظیم یا به اصطلاح ابر سکوها[۱]، دگرگونی های بنیادینی را در زیست‌بوم فناوری اطلاعات، رسانه، بازرگانی، امنیت و حکمرانی پدید آورده است. ابرسکوها با اثرگذاری فزاینده در حوزه های گوناگون (از ارائهٔ خدمات ارتباطی و مالی تا شکل دهی به جریان اطلاعات و افکار عمومی) به بازیگرانی چندوجهی بدل شده اند که مرز میان فناوری و سیاست را درنوردیده اند. این نقش چندلایه و گسترده، دولت ها را بر آن داشته است تا چارچوب های نوینی برای تنظیم‌گری[۲] این موجودیت های پیچیده طراحی کنند.

پرسش های اساسی در این میان آن است که دولت ها و نهادهای تنظیم‌گر چگونه با چنین بازیگرانی مواجه شده اند؟ کدام نهاد یا مجموعه ای از نهادها، مسئولیت صدور مجوز، نظارت و هماهنگی در قبال ابرسکوها را بر عهده دارند؟ افزون بر تنظیم‌گر اصلی، چه سازوکارهایی برای نظارت بخشی در حوزه هایی چون رقابت، سلامت، امنیت، محتوا و حریم خصوصی به کار گرفته شده است؟ و سرانجام، این نهادهای تنظیم‌گر چگونه با یکدیگر هماهنگی می‌یابند؟

پژوهش حاضر با تمرکز بر کشورهای پیشرو در عرصهٔ تنظیم‌گری فضای مجازی (از جمله ایالات متحدهٔ آمریکا، اتحادیهٔ اروپا، جمهوری خلق چین، ترکیه، هند، مالزی و کرهٔ جنوبی) به

---

۱. Hyperscale Platforms

۲. Regulation

بررسی ساختار تنظیم گری ابرسکوها در هر کشور، وظایف تنظیم گران بخشی و شیوه های هماهنگی میان آن ها می پردازد. این بررسی تطبیقی با هدف شناسایی الگوهای موفق، شکاف های نهادی و درس آموخته های قابل بهره گیری برای دیگر کشورها، از جمله ایران، تدوین شده است.

در ادامه، برای هر یک از کشورهای پیشتاز در تنظیم گری فضای مجازی و اقتصاد دیجیتال مشخص می شود که تنظیم گر عمومی ابرسکوها کدام نهاد است و سایر تنظیم گران بخشی مانند نهادهای حوزهٔ سلامت، امنیت، رقابت، محتوا و... چگونه بر این پلتفرم های بزرگ نظارت دارند. همچنین ساختار هماهنگی میان این تنظیم گران بخشی در هر کشور توضیح داده می شود.

ایالات متحدهٔ آمریکا

در ایالات متحدهٔ آمریکا، هیچ نهاد فدرال واحدی به‌طور اختصاصی مسئول تنظیم‌گری همهٔ پلتفرم‌های برخط نیست؛ به‌جای آن، مجموعه‌ای از نهادهای دولتی بر جنبه‌های گوناگون ابرسکوها نظارت دارند. مجوز ویژه‌ای برای فعالیت پلتفرم‌های اینترنتی وجود ندارد و این کسب‌وکارها بدون نیاز به دریافت پروانهٔ عمومی آغاز به کار می‌کنند (برخلاف برخی کشورها). قواعد کلی مانند بخش ۲۳۰ قانون ارتباطات[۳] و متمم نخست قانون اساسی ایالات متحده[۴]، چارچوب آزادی بیان و مسئولیت محتوایی پلتفرم‌ها را مشخص می‌سازند. بااین‌حال، کنگره و قانون‌گذاران ایالتی در سال‌های اخیر طرح‌هایی برای تصویب قوانین مرتبط با شفافیت پلتفرم‌ها، اصلاح بخش ۲۳۰ و تقویت رقابت در حوزهٔ فناوری ارائه کرده‌اند. برخی اعضای کنگره حتی پیشنهاد داده‌اند که نهاد تازه‌ای ایجاد شود یا یکی از تنظیم‌گران موجود، مانند کمیسیون ارتباطات فدرال (FCC)[۵] یا کمیسیون تجارت فدرال (FTC)[۶]، عهده‌دار تنظیم‌گری پلتفرم‌های بزرگ شود.

در ایالات متحده، تنظیم‌گران بخشی وظایف سنتی خود را دربارهٔ پلتفرم‌ها نیز اعمال می‌کنند. برای نمونه، کمیسیون تجارت فدرال[۷] و وزارت دادگستری (DOJ)[۸] مسئول اجرای قوانین ضد انحصار در قبال شرکت‌های بزرگ فناوری هستند و دربارهٔ رفتارهای ضدرقابتی آنان (از جمله ادغام‌های گسترده یا سوءاستفاده از قدرت بازار) اقامهٔ دعوی می‌کنند. کمیسیون تجارت فدرال همچنین از منظر حفاظت از مصرف‌کننده و حریم خصوصی داده‌ها بر عملکرد شرکت‌های فناوری نظارت دارد (برای مثال، صدور احکام و تعهدات الزام‌آور جهت حفاظت از داده‌های کاربران). از سوی دیگر، کمیسیون

---

۳. Section ۲۳۰ of the Communications Act

۴. First Amendment of the U.S. Constitution

۵. Federal Communications Commission – FCC

۶. Federal Trade Commission – FTC

۷. FTC

۸. Department of Justice – DOJ

ارتباطات فدرال[۹] بر خدمات مخابراتی و ارتباطی مانند ارائه‌دهندگان اینترنت نظارت دارد، هرچند که به‌صورت مستقیم مسئول تنظیم‌گری پلتفرم‌های برخط نیست، مگر در موارد خاص (برای نمونه، مباحثی دربارۀ صلاحیت FCC در نظارت بر رسانه‌های اجتماعی مطرح بوده است). افزون بر این، نهادهای تخصصی دیگری نیز در حوزۀ مأموریت خود فعال‌اند: سازمان غذا و دارو[۱۰] درصورتی‌که پلتفرمی در حوزۀ سلامت (مانند برنامه‌های کاربردی پزشکی) فعالیت کند، استانداردهای مربوط را اعمال می‌کند؛ وزارت امنیت داخلی[۱۱] و دیگر ارگان‌های امنیتی نیز بر سوءاستفاده‌های امنیتی و جرائم فضای مجازی (همچون تروریسم یا جرائم سازمان‌یافته در شبکه‌های اجتماعی) نظارت دارند و در موارد لازم با شرکت‌ها همکاری کرده یا دستور اقدام صادر می‌کنند. بدین ترتیب، هرچند ایالات متحده فاقد تنظیم‌گر واحد است، اما دستگاه‌های مختلف باتکیه‌بر قوانین موجود، اختیار نظارت و اقدام در برابر پلتفرم‌ها را دارا هستند.

هماهنگی میان تنظیم‌گران در ایالات متحده به‌صورت ساختاری و متمرکز انجام نمی‌شود. هر نهاد در چارچوب صلاحیت قانونی خود عمل می‌کند و هماهنگی بیشتر از طریق فرایندهای میان‌نهادی یا سیاست‌گذاری کلان دولت فدرال صورت می‌گیرد. برای نمونه، کاخ سفید و نهادهای مشورتی رئیس‌جمهور (مانند شورای اقتصادی ملی)[۱۲] گاه برای موضوعات فناورانه، کارگروه‌هایی میان دستگاهی تشکیل می‌دهند تا رویکردی واحد پدید آید. در حوزۀ رقابت دیجیتال، دولت بایدن در سال ۲۰۲۱ با صدور یک فرمان اجرایی، شورای رقابت[۱۳] را بنیان نهاد تا نهادهایی چون (FTC، DOJ و دیگر سازمان‌ها بتوانند دربارۀ مقابله با انحصار، از جمله در بخش فناوری، هماهنگ عمل کنند. به‌طورکلی، در ایالات متحده، کنگره از طریق برگزاری جلسات استماع و تصویب قوانین، و دولت فدرال از طریق

۹.FCC

۱۰.Food and Drug Administration – FDA

۱۱.Department of Homeland Security – DHS

۱۲.National Economic Council

۱۳.Competition Council

ایجاد کارگروه‌های موقت، نقش هماهنگ‌کننده را ایفا می‌کنند.

این بدان معناست که هرچند در ایالات متحده هنوز «تنظیم‌گر اصلی» مشخصی برای ابرسکوها معین نشده، اما سازوکارهایی چون نشست مشترک سال ۲۰۲۵ میان FTC و FCC دربارهٔ حریم خصوصی، یا جلسات هماهنگی مستمر میان کمیسیون تجارت فدرال و دادستان‌های کل ایالات برای پیگیری اقدامات مشترک علیه شرکت‌های فناوری برای مشورت و اقدام مشترک میان تنظیم‌گران بخشی وجود دارد. بااین‌حال، نبود تمرکز نهادی سبب شده است هر حوزهٔ مقرراتی مسیر مستقل خود را طی کند و در نتیجه، رویکرد ایالات متحده در این زمینه بیش از مقررات‌گذاری پیشینی[۱۴] مبتنی بر صدور مجوزهای عمومی اجراییِ پسینی[۱۵] باشد.

۱۴. Ex-ante regulation

۱۵. Ex-post enforcement

اتحادیهٔ اروپا

در اتحادیهٔ اروپا، چارچوبی جامع و چندلایه برای تنظیم‌گری پلتفرم‌های بزرگ دیجیتال تدوین شده است. مقررات تازه‌ای چون قانون خدمات دیجیتال (DSA)[۱۶] و قانون بازارهای دیجیتال[۱۷] که از سال ۲۰۲۴ به اجرا درآمده‌اند، شالودهٔ تنظیم‌گری عمومی ابرسکوها را در سطح اتحادیه تعیین می‌کنند. بر پایهٔ DSA، هر کشور عضو اتحادیه موظف است هماهنگ‌کنندهٔ خدمات دیجیتال[۱۸] را به‌عنوان تنظیم‌گر اصلی پلتفرم‌ها در سطح ملی تعیین کند. این نهاد ملی مسئول نظارت بر اجرای DSA در کشور خود و اطمینان از پایبندی پلتفرم‌ها به الزامات قانونی است. در کنار آن، کمیسیون اروپا[۱۹] نقشی محوری در نظارت بر بزرگ‌ترین پلتفرم‌ها دارد؛ مطابق DSA، پلتفرم‌های بسیار بزرگ برخط[۲۰] و موتورهای جست‌وجوی بسیار بزرگ[۲۱] که بیش از ۴۵ میلیون کاربر اروپایی در ماه دارند، مستقیماً زیر نظر کمیسیون اروپا قرار می‌گیرند.

کمیسیون اروپا این پلتفرم‌ها را به‌طور رسمی «تعیین» کرده و مسئولیت اولیهٔ نظارت بر آنان را برعهده دارد، درحالی‌که هماهنگ‌کننده‌های ملی بر پلتفرم‌های کوچک‌تر نظارت می‌کنند. برای هماهنگی در سطح اتحادیه، نهادی نو با عنوان هیئت اروپایی خدمات دیجیتال[۲۲] به ریاست کمیسیون و با حضور نمایندگان هماهنگ‌کننده‌های ملی تشکیل شده است تا سیاست‌گذاری و اجرای قوانین دیجیتال را در سراسر اتحادیه هم‌سو کند. بدین ترتیب، در اتحادیهٔ اروپا یک ساختار تنظیم‌گری دوسطحی شکل گرفته است:

- در سطح اتحادیه، کمیسیون اروپا به‌عنوان تنظیم‌گر اصلی پلتفرم‌های غول‌پیکر

---

۱۶. Digital Services Act – DSA

۱۷. Digital Markets Act – DMA

۱۸. Digital Services Coordinator – DSC

۱۹. European Commission

۲۰. Very Large Online Platforms – VLOPs

۲۱. Very Large Online Search Engines – VLOSEs

۲۲. European Board for Digital Services

- و در سطح ملی، مقام‌های مستقل هماهنگ‌کننده برای سایر پلتفرم‌ها.

در حوزهٔ رقابت و بازار، قانون بازارهای دیجیتال (DMA)[۲۳] کمیسیون اروپا را تنظیم‌گر و مجری اصلی معرفی می‌کند. این قانون، شرکت‌های بزرگ فناوری را که «دروازه‌بان»[۲۴] خدمات دیجیتال به شمار می‌آیند، شناسایی کرده و برای آنان الزامات و محدودیت‌های پیشینی تعیین می‌کند. کمیسیون از طریق تیمی مشترک متشکل از کارشناسان ادارهٔ کل رقابت[۲۵] و ادارهٔ کل ارتباطات و فناوری[۲۶]، اجرای DMA را پیش می‌برد و در صورت تخلف می‌تواند تحقیقات بازار انجام دهد و جریمه‌هایی تا ۱۰٪ از گردش مالی جهانی شرکت را اعمال کند. این سازوکار در کنار قوانین سنتی رقابت، به‌منزلهٔ نوعی تنظیم‌گری پیشگیرانه در برابر رسیدگی‌های ضد انحصار پسینی عمل می‌کند. تنظیم‌گران رقابت ملی در کشورهای عضو نیز در قالب گروه عالی‌رتبه[۲۷] با کمیسیون همکاری دارند، اگرچه قدرت تصمیم‌گیری نهایی همچنان در اختیار کمیسیون باقی است.

در کنار این ساختار، سایر تنظیم‌گران تخصصی اروپا نیز در حوزهٔ صلاحیت خود بر ابرسکوها نظارت می‌کنند، هرچند چارچوب‌های DSA و DMA تلاش کرده‌اند میان آنان هماهنگی برقرار کنند. به‌عنوان نمونه، نهادهای حفاظت از داده[۲۸] در کشورهای عضو، اجرای مقررات عمومی حفاظت از داده‌ها[۲۹] را دربارهٔ پلتفرم‌های بزرگ پیگیری می‌کنند و بر رعایت حریم خصوصی کاربران نظارت دارند. این نهادها به‌طور مستقیم زیرمجموعهٔ DSA نیستند، اما تصمیمات و اقدامات آن‌ها تأثیر قابل‌توجهی بر همان پلتفرم‌ها دارد (برای مثال، جریمه‌های چند میلیارد یورویی علیه شرکت‌های بزرگ فناوری به‌دلیل

---

۲۳. DMA

۲۴. Gatekeeper

۲۵. Directorate-General for Competition – DG COMP

۲۶. Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology – DG CONNECT

۲۷. DMA High-Level Group on DMA

۲۸. Data Protection Authorities – DPAs

۲۹. General Data Protection Regulation – GDPR

نقض حریم خصوصی). در حوزۀ محتوا و رسانه نیز، کشورهای عضو قوانین خاص خود را دارند (برای نمونه، مقررات آلمان دربارۀ حذف سخنان نفرت‌پراکن یا قوانین فرانسه دربارۀ محتوای رسانه‌ای). رگولاتورهای رسانه‌ای ملی مانند شورای‌عالی سمعی - بصری فرانسه[۳۰] یا کمیسیون حفاظت از رسانه‌های جوانان آلمان[۳۱] همچنان بر محتوای برخط نظارت می‌کنند، اما موظف‌اند فعالیت خود را با هماهنگ‌کنندۀ خدمات دیجیتال کشورشان و چارچوب DSA هم‌سو سازند.

در حوزه‌های امنیت و سلامت نیز، در صورت دخالت پلتفرم‌ها در این زمینه‌ها، نهادهای تخصصی مانند مقامات بهداشت ملی یا نهادهای امنیتی اقدامات لازم را انجام می‌دهند. قانون DSA پلتفرم‌های بزرگ را موظف کرده است ارزیابی ریسک‌های سیستمی[۳۲] انجام دهند (از جمله دربارۀ انتشار اطلاعات نادرست یا آسیب به کودکان) و تدابیر کاهشی[۳۳] اتخاذ کنند که در عمل، مستلزم همکاری نزدیک با نهادهای تخصصی همچون ادارات سلامت روان یا امنیت انتخابات است.

هماهنگی میان تنظیم‌گران در اتحادیۀ اروپا ساختارمند و رسمی است. همان‌گونه که گفته شد، هیئت اروپایی خدمات دیجیتال سازوکار رسمی هماهنگی میان کشورهای عضو است. این هیئت، به ریاست کمیسیون، تضمین می‌کند که اجرای قوانین در سراسر اتحادیه هم‌سو باشد و تضادی میان مقررات ملی و DSA در زمینه‌های حفاظت از مصرف‌کننده یا خدمات دیجیتال پدید نیاید. افزون بر این، کمیسیون اروپا نقش هماهنگ‌کنندۀ کلان را بر عهده دارد و در موارد نقض جدی مقررات توسط ابرسکوها می‌تواند مستقیماً مداخله کرده یا اقدامات ملی را هم‌سو کند.

در عرصۀ رقابت، شبکۀ همکاری نهادهای رقابت اروپا[۳۴] از گذشته فعال بوده و در موضوع پلتفرم‌ها نیز ایفای نقش می‌کند، هرچند DMA بسیاری از صلاحیت‌ها را در زمینۀ غول‌های فناوری در اختیار

---

۳۰. Conseil Suprieur de l'Audiovisuel – CSA

۳۱.KJM

۳۲.Systemic Risk Assessment

۳۳.Mitigation Measures

۳۴.European Competition Network – ECN

کمیسیون متمرکز کرده است. در مجموع، الگوی اتحادیهٔ اروپا بر پایهٔ یک تنظیم‌گر اصلی قدرتمند (کمیسیون و نهادهای ملی زیر نظر آن) استوار است که در تعامل با تنظیم‌گران بخشی تخصصی (از جمله رقابت، حریم خصوصی، مصرف‌کننده، و رسانه) عمل می‌کند. تلاش بر آن است که با بهره‌گیری از سازوکارهای مشورتی و کمیته‌های مشترک، از تداخل و دوباره‌کاری میان نهادها جلوگیری شود و پلتفرم‌های بزرگ در برابر یک‌صدای واحد مقرراتی اروپایی پاسخ‌گو باشند.

جمهوری خلق چین

در چین، حکمرانی بر پلتفرم‌های بزرگ، تحت نظارت دولت متمرکز و حزب کمونیست، با ترکیبی از نهادهای دولتی و حزبی انجام می‌شود. تنظیم‌گر عمومی ابر سکوها[۳۵] در چین، نهاد قدرتمندی به نام ادارۀ فضای مجازی چین (CAC)[۳۶] است.

ادارۀ فضای مجازی چین (CAC) که هم‌زمان دفتر کمیسیون مرکزی امور فضای مجازی[۳۷] نیز محسوب می‌شود، نهاد ارشد حکمرانی اینترنت در چین به شمار می‌آید. این اداره در سال ۲۰۱۴ تأسیس شد و مسئول تدوین سیاست‌ها و اجرای مقررات در حوزه‌های گوناگون فضای مجازی است؛ این اداره همچنین نقش هماهنگ‌کنندۀ مقررات فضای مجازی را نیز ایفا می‌کند. CAC مستقیماً به کمیسیون مرکزی حزب کمونیست گزارش می‌دهد که خود نشانه‌ای از اهمیت راهبردی حکمرانی اینترنت در ساختار سیاسی چین است. قوانین کلیدی فضای مجازی چین، مانند قانون امنیت سایبری[۳۸]، قانون امنیت داده[۳۹]، و قانون حفاظت از اطلاعات شخصی[۴۰]، همگی تحت نظارت و اجرای CAC قرار دارند.

CAC به عبارتی مسئول سیاست‌گذاری، ارزیابی‌های امنیتی، اجرای مقررات، و صدور احکام تنبیهی در قبال تخلفات پلتفرم‌های برخط است. برای نمونه، CAC می‌تواند در صورت نقض امنیت داده یا انتشار محتوای غیرقانونی، دستور اصلاح فوری صادر کند یا حتی اپلیکیشن‌های متخلف را از فروشگاه‌های آنلاین حذف نماید (مانند مورد شرکت دی‌دی در سال ۲۰۲۱). همچنین CAC مسئول صدور برخی مجوزهای خاص مانند تأییدیۀ الگوریتم‌های توصیه‌گر[۴۱] و انتشار دستورالعمل‌های

۳۵.Hyperscale Platforms

۳۶.Cyberspace Administration of China – CAC

۳۷.Office of the Central Cyberspace Affairs Commission

۳۸.Cybersecurity Law

۳۹.Data Security Law

۴۰.Personal Information Protection Law – PIPL

۴۱.Recommendation Algorithm Filing

حکمرانی الگوریتمی[۴۲] برای پلتفرم‌ها است.

از منظر مجوزدهی عمومی، هر وبگاه یا خدمت آنلاین در چین موظف است مجوز ارائه‌دهندهٔ محتوای اینترنتی[۴۳] دریافت کند. این مجوز توسط وزارت صنعت و فناوری اطلاعات چین (MIIT)[۴۴] صادر می‌شود. بر پایهٔ مقررات مخابراتی چین، همهٔ وبگاه‌ها و پلتفرم‌های برخط فعال در کشور باید پروانهٔ ICP داشته باشند؛ در غیر این صورت توسط ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی مسدود خواهند شد.

MIIT این مجوزها را (شامل مجوزهای تجاری برای وبگاه‌های خدماتی و ثبت ساده برای وبگاه‌های غیرتجاری) در سطح استانی صادر می‌کند؛ بنابراین، شرط نخست فعالیت قانونی هر ابرسکو در چین، دریافت مجوز یا ثبت‌نام نزد MIIT است. افزون بر آن، برخی پلتفرم‌ها نیازمند مجوزهای تخصصی نیز هستند؛ برای نمونه، وبگاه‌های خبری باید مجوز خبررسانی از ادارهٔ مطبوعات و انتشارات بگیرند و پلتفرم‌های ویدئویی باید مجوز انتشار برنامه‌های سمعی - بصری از سازمان رادیو و تلویزیون ملی دریافت کنند.

در سال‌های اخیر، چین در حوزه‌های نوپدید مانند الزام به اخذ گواهی صلاحیت برای ارائه‌دهندگان خدمات تولید محتوای عمیق[۴۵] یا بلاگرهای حوزهٔ پزشکی نیز نظام مجوزدهی برقرار کرده است.

سایر تنظیم‌گران بخشی چین نیز در چارچوب سیاست‌های کلان حزب و دولت، بر جنبه‌های تخصصی فعالیت ابرسکوها نظارت دارند. یکی از مهم‌ترین آن‌ها ادارهٔ دولتی تنظیم بازار (SAMR)[۴۶] است که نهاد ضد انحصار و رقابت چین به شمار می‌آید. در اصلاحات نهادی سال ۲۰۱۸، اجرای تمامی وظایف ضد انحصار در یک نهاد متمرکز، و به SAMR سپرده شد. این تمرکز سبب شد رسیدگی به

---

۴۲. Algorithm Governance Guidelines

۴۳. Internet Content Provider License - ICP License

۴۴. Ministry of Industry and Information Technology - MIIT

۴۵. Deepfakes

۴۶. State Administration for Market Regulation - SAMR

رویه‌های ضدرقابتی شرکت‌های پلتفرمی (مانند جریمهٔ ۲٫۸ میلیارد دلاری شرکت علی‌بابا[۴۷] به‌دلیل رفتارهای انحصارگرایانه) به‌شکل منسجم و قاطع انجام شود.

SAMR علاوه بر اعمال جرایم سنگین، دستورالعمل‌هایی برای اقتصاد پلتفرمی تدوین کرده و بر ادغام‌ها و تملک‌های شرکت‌های فناوری سخت‌گیرانه نظارت می‌کند. در حوزهٔ مالی، بانک مرکزی چین (PBoC)[۴۸] تنظیم‌گر اصلی پلتفرم‌ها به شمار می‌آید. با گسترش خدمات مالی توسط ابرسکوهایی مانند آنت‌گروپ[۴۹] وابسته به علی‌بابا، از سال ۲۰۱۸ اختیارات PBoC در حوزهٔ پرداخت و فناوری مالی گسترش یافت. در سال ۲۰۲۰ نیز، با تعلیق عرضهٔ اولیهٔ سهام آنت‌گروپ، روشن شد که نهادهای مالی چین در پی اعمال انضباط سخت‌گیرانه بر پلتفرم‌های بزرگ هستند.

وزارت امنیت عمومی چین[۵۰] به‌عنوان پلیس سایبری کشور، بر جرائم سازمان‌یافته، تهدیدات امنیت ملی و تخلفات سیاسی در فضای مجازی نظارت دارد و در همکاری با CAC و سایر ارگان‌ها، نسبت به حذف یا مسدودسازی محتوای غیرقانونی اقدام می‌کند. در حوزهٔ سلامت و دارو نیز نهادهای تخصصی موظف‌اند بر تبلیغات و محتوای مرتبط با خدمات پزشکی در اینترنت نظارت داشته باشند (برای نمونه، ممنوعیت تبلیغ خدمات پزشکی بدون مجوز رسمی).

به‌طورکلی، مدل چین ترکیبی است از نظارت متمرکز CAC بر محتوای دیجیتال، داده و امنیت، در کنار نظارت بخشی نهادهای تخصصی مانند SAMR، PBoC و MPS که همگی در چارچوب سیاست‌های واحد حزب و دولت عمل می‌کنند.

هماهنگی میان تنظیم‌گران در چین به‌واسطهٔ ساختار یک‌پارچهٔ حکمرانی حزب - دولت تضمین می‌شود. کمیسیون مرکزی امور فضای مجازی که زیر نظر مستقیم رهبری عالی حزب کمونیست فعالیت می‌کند، نقش «تنظیم‌گرِ تنظیم‌گران» را دارد و سیاست‌های کلان را تعیین می‌کند. ادارهٔ

---

۴۷. Alibaba

۴۸. People's Bank of China - PBoC

۴۹. Ant Group

۵۰. Ministry of Public Security - MPS

فضای مجازی چین به‌عنوان بازوی اجرایی کمیسیون مرکزی، هماهنگ‌کنندهٔ اصلی میان نهادهای ذی‌ربط است.

برای نمونه، در پروندهٔ شرکت دی‌دی[۵۱] پس از عرضهٔ سهام در آمریکا، CAC، SAMR، وزارت امنیت و سایر نهادها در قالب یک کارگروه مشترک اقدام کردند؛ CAC اپلیکیشن‌های دی‌دی را به‌دلیل نگرانی‌های امنیت داده حذف کرد؛ SAMR بررسی ضد انحصار را آغاز نمود؛ و وزارت امنیت تحقیقاتی دربارهٔ ابعاد امنیت ملی انجام داد. این نمونه‌ای روشن از همکاری نزدیک نهادهای چینی تحت هدایت متمرکز حزب است.

اصلاحات نهادی سال ۲۰۱۸ با کاهش پراکندگی نهادی، این هماهنگی را بیش‌ازپیش تقویت کرد. علاوه بر این، بسیاری از تنظیم‌گران بخشی مانند SAMR و PBoC نمایندگانی در شورای دولتی[۵۲] زیر نظر نخست‌وزیر دارند و در کارگروه‌های بین وزارتی اقتصاد دیجیتال مشارکت می‌کنند.

در مجموع، الگوی چین دولتی - محور است؛ الگویی که در آن همهٔ نهادهای تنظیم‌گر تحت راهبری واحد حزب کمونیست اهداف مشترکی را دنبال می‌کنند و با همکاری نزدیک، قدرت پلتفرم‌های بزرگ را مهار می‌سازند.

---

۵۱. Didi

۵۲. State Council

ترکیه

ترکیه، تنظیم‌گری پلتفرم‌های برخط در چارچوب قوانین اینترنت و تحت نظارت چند نهاد انجام می‌شود. نهاد اصلی تنظیم‌گر ابرسکوها در ترکیه، سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات (BTK)[۵۳] است. این سازمان بر پایۀ قانون ارتباطات الکترونیکی[۵۴] و به‌ویژه قانون اینترنت[۵۵] به‌عنوان رگولاتور مخابراتی ترکیه وظیفۀ نظارت بر انتشار محتوا در فضای مجازی و اجرای دستورات مسدودسازی را بر عهده دارد. اصلاحات قانونی در سال‌های اخیر نقش BTK را پررنگ‌تر کرده است.

در اصلاحات سال ۲۰۲۰، مفهوم «ارائه‌دهندۀ شبکۀ اجتماعی»[۵۶] به قانون افزوده شد. بر اساس آن، پلتفرم‌های اجتماعی با بیش از یک میلیون کاربر روزانه در ترکیه موظف‌اند نمایندۀ محلی (شخص حقیقی یا حقوقی ترک) معرفی کنند که پاسخگوی مقامات رسمی کشور باشد. این نمایندگان باید شکایات کاربران دربارۀ محتوای ناقض حریم خصوصی یا حقوق شخصی را ظرف ۴۸ ساعت پاسخ دهند و دستورات قضایی یا اداری BTK برای حذف محتوا یا مسدودسازی دسترسی را در مهلت مقرر اجرا کنند.

BTK می‌تواند در صورت عدم انتصاب نماینده یا سرپیچی از دستورات توسط پلتفرم‌ها، بر پایۀ فرایند پلکانی تنبیهی اقدام کند:

- ابتدا اعمال جریمه‌های مالی سنگین (چند میلیون لیر)،
- سپس ممنوعیت کسب درآمد تبلیغاتی از ترکیه،
- و در نهایت از طریق حکم دادگاه، کاهش پهنای باند پلتفرم تا ۹۰٪ که عملاً منجر به غیرقابل‌استفاده شدن سرویس می‌شود.

---

۵۳. Information and Communication Technologies Authority – BTK

۵۴. Electronic Communications Law

۵۵. Law No. ۵۶۵۱

۵۶. Social Network Provider – SNP

در سال ۲۰۲۲، ماده‌ای تازه به قانون جزا افزوده شد که «انتشار عمومی اطلاعات گمراه‌کننده» (به‌اصطلاح قانون مقابله با اخبار کذب) را جرم‌انگاری کرده و برای آن تا سه سال زندان پیش‌بینی کرده است. این ابزارهای قانونی به ترکیه امکان داده‌اند تا نظارت محتوامحور سخت‌گیرانه‌ای بر شبکه‌های اجتماعی بزرگ، از جمله شرکت‌های بین‌المللی مانند متا و گوگل، اعمال کند.

در کنار BTK، شورای‌عالی رادیو و تلویزیون۵۷ (RTÜK) نیز بخشی از تنظیم‌گری فضای آنلاین ترکیه را بر عهده دارد. در سال ۲۰۱۸، پارلمان ترکیه قانونی تصویب کرد که به RTÜK، به‌عنوان نهاد تنظیم‌گر رسانه‌های پخشی، اختیار نظارت و تنظیم خدمات رسانه‌ای اینترنتی را می‌دهد. مطابق این قانون، سرویس‌های وید ئویی و پخش برخط ۵۸ مانند نتفلیکس یا پلتفرم‌های OTT داخلی، برای پخش محتوا به کاربران ترکیه باید مجوز رسمی از RTÜK دریافت کنند؛ بنابراین، RTÜK به‌عنوان رگولاتور محتوایی کشور، مجوز پخش اینترنتی صادر می‌کند و بر محتوای برنامه‌های برخط نظارت دارد. در صورت بروز تخلفی مانند انتشار محتوای غیراخلاقی یا مغایر با ارزش‌های خانوادگی (مطابق معیارهای فرهنگی ترکیه)، این شورا می‌تواند مجوز پخش را لغو یا جریمهٔ مالی صادر کند. بدین ترتیب، RTÜK در حوزهٔ رسانه‌های آنلاین مکمل BTK به شمار می‌آید.

سایر تنظیم‌گران بخشی ترکیه نیز در چارچوب قوانین تخصصی خود بر جنبه‌های مرتبط با ابرسکوها نظارت دارند. سازمان رقابت ترکیه۵۹ رفتارهای ضدرقابتی شرکت‌های فناوری را بررسی می‌کند و در سال‌های اخیر چندین پرونده علیه غول‌های فناوری از جمله جریمهٔ گوگل به‌دلیل سوءاستفاده از موقعیت مسلط در بازار جست‌وجو و تحقیقات دربارهٔ اپ‌استورهای تلفن همراه مطرح کرده است. هیئت حفاظت از داده‌های شخصی (KVKK)۶۰ نهاد ناظر بر حریم خصوصی است که اجرای قانون

---

۵۷. Radio and Television Supreme Council – RTÜK

۵۸. Streaming Services

۵۹. Turkish Competition Authority – Rekabet Kurumu

۶۰. Personal Data Protection Board – KVKK

حفاظت از داده‌های شخصی۶۱ را حتی در قبال شبکه‌های اجتماعی پیگیری می‌کند؛ برای نمونه، در سال ۲۰۲۱ شرکت فیس‌بوک به‌دلیل نقض حریم کاربران ترکیه جریمه شد. در حوزهٔ امنیت و جرائم سایبری، بخش‌هایی از وزارت کشور و پلیس ملی ترکیه فعال هستند.

این نهادها مواردی چون تروریسم، تهدید علیه امنیت ملی یا جرائم سازمان‌یافته در بستر پلتفرم‌ها را رصد کرده و از طریق نظام قضایی یا همکاری با BTK نسبت به حذف یا مسدودسازی آن‌ها اقدام می‌کنند. همچنین وزارت بهداشت و دستگاه قضایی، مطابق قوانین عمومی، در صورت انتشار اطلاعات نادرست پزشکی یا وقوع تخلفاتی نظیر کلاهبرداری سلامت، می‌توانند با همکاری BTK یا از مسیر قضایی نسبت به پیگرد اقدام کنند. به‌طورکلی، هرچند BTK تنظیم‌گر اصلی اینترنت است، اما سایر نهادها بر پایهٔ اختیارات قانونی خود بر پلتفرم‌ها اعمال قانون می‌کنند و BTK نیز به‌عنوان بازوی اجرایی برای اجرای احکام قضایی یا اعمال مجازات، با آن‌ها همکاری دارد.

هماهنگی میان تنظیم‌گران در ترکیه عمدتاً از طریق چارچوب قانونی و هماهنگی دولتی صورت می‌گیرد و ساختار رسمی واحدی مختص این امر وجود ندارد. وزارت ترابری و زیرساخت۶۲ (که BTK زیرمجموعهٔ آن است) و وزارت دادگستری نقشی محوری در اجرای قانون اینترنت دارند و میان الزامات فنی، امنیتی و حقوقی توازن برقرار می‌کنند.

هیئت دولت ترکیه، زیر نظر رئیس جمهور، می‌تواند کارگروه‌هایی برای هماهنگی امور فضای مجازی تشکیل دهد. برای نمونه، مرکز واکنش به حوادث سایبری۶۳ با مشارکت نهادهای دولتی، پلیس و BTK فعالیت می‌کند و هماهنگی فنی در برابر حملات سایبری یا تهدیدات آنلاین را برعهده دارد. بااین‌حال، ترکیه فاقد شورای‌عالی فضای مجازی یا نهاد رسمی مشابه در سطح ملی است. هماهنگی میان تنظیم‌گران بیشتر از طریق انسجام در قانون‌گذاری تحقق می‌یابد؛ به‌گونه‌ای که اصلاحات ۲۰۲۰ و ۲۰۲۲ قانون اینترنت، وظایف و حدود همکاری نهادها را به‌روشنی تعریف کرده‌اند.

---

۶۱. Personal Data Protection Law

۶۲. Ministry of Transport and Infrastructure

۶۳. National Cyber Incident Response Center

BTK در عمل، به‌محض دریافت دستور قضایی یا بر اساس اختیارات خود اقدام می‌کند و سایر نهادهای نظارتی نیز یافته‌ها و درخواست‌هایشان را به BTK یا دادستانی ارجاع می‌دهند. ازاین‌رو، می‌توان گفت چارچوب قانونی ترکیه نقش هماهنگ‌کنندهٔ ضمنی را ایفا می‌کند؛ بدین معنا که نظام قانون‌گذاری و مجاری قضایی، نحوهٔ همکاری و توالی اقدام میان نهادهای مختلف را از پیش تعیین کرده‌اند و از این طریق، رویکردی منسجم و یک‌دست در نظارت بر ابرسکوها شکل گرفته است.

جمهوری هند

در هند، وظایف تنظیم‌گری پلتفرم‌های برخط میان چند نهاد تقسیم شده است؛ اما وزارت الکترونیک و فناوری اطلاعات (MeitY)[۶۴] نقشِ محوری را ایفا می‌کند. این وزارتخانه از طریق قانون فناوری اطلاعات ۲۰۰۰[۶۵] و مقررات اجرایی آن، چارچوب کلی تنظیم‌گری ابرسکوها را تعیین می‌کند. یکی از مهم‌ترین مقررات در این زمینه، دستورالعمل‌های واسطه‌ها و آیین‌نامۀ اخلاق رسانه‌های دیجیتال ۲۰۲۱[۶۶] است که توسط MeitY صادر شد. این مقررات برای شبکه‌های اجتماعی بزرگ (موسوم به «واسطه‌های مهم رسانۀ اجتماعی»)[۶۷] الزامات مشخصی تعیین می‌کند، از جمله:

- انتصاب افسر رابط و شکایات در داخل هند،
- رسیدگی به شکایات کاربران و حذف محتوای غیرقانونی ظرف ۳۶ ساعت از زمان صدور دستور،
- و انتشار گزارش‌های شفافیت به‌صورت دوره‌ای.

MeitY بر اساس مادۀ ۶۹A قانون فناوری اطلاعات، می‌تواند در صورت عدم تبعیت پلتفرم از مقررات یا دستورهای رسمی، دستور مسدودسازی دسترسی به سرویس را صادر کند. در هند، مجوز عام برای تأسیس پلتفرم وجود ندارد (برای نمونه، یک شبکۀ اجتماعی پیش از آغاز فعالیت نیازی به اخذ پروانه ندارد)، اما شرایط فعالیت از طریق همین مقررات لازم‌الاجرا تعیین و ابلاغ می‌شود.

MeitY در سال‌های اخیر، اصلاحاتی را پیشنهاد کرده است که پلتفرم‌ها را ملزم می‌کند محتوای تولیدشده با هوش مصنوعی یا دیپ‌فیک‌ها را برچسب‌گذاری کرده و نظارت محتوایی خود را تقویت

۶۴.Ministry of Electronics and Information Technology – MeitY

۶۵.Information Technology Act, ۲۰۰۰

۶۶.Information Technology (Intermediary Guidelines and Digital Media Ethics Code) Rules, ۲۰۲۱

۶۷.Significant Social Media Intermediaries – SSMIs

کنند. همچنین در سال ۲۰۲۳، دولت با تشکیل کمیته‌های استیناف شکایات کاربران[۶۸] زیر نظر MeitY، سازوکاری برای تجدیدنظرخواهی کاربران در برابر تصمیم پلتفرم‌ها در زمینهٔ حذف محتوا فراهم کرد؛ بنابراین، در هند وزارت فناوری اطلاعات را می‌توان تنظیم‌گر عمومی و اصلی ابرسکوها دانست که از طریق آیین‌نامه‌ها و دستورهای اجرایی چارچوب فعالیت آن‌ها را تعیین و بر اجرای آن نظارت می‌کند.

نهادهای تخصصی دیگری نیز در کنار MeitY در هند بر جنبه‌های مختلف فعالیت پلتفرم‌ها نظارت دارند. کمیسیون رقابت هند[۶۹] (با نام اختصاری CCI) اجرای قانون رقابت ۲۰۰۲[۷۰] را بر عهده دارد و در سال‌های اخیر تمرکز ویژه‌ای بر بازارهای دیجیتال پیدا کرده است. CCI پرونده‌هایی علیه شرکت‌هایی چون گوگل (به‌دلیل انحصار در بازار سیستم‌عامل اندروید و فروشگاه پلی) بررسی کرده و رأی به نقض قوانین رقابت داده است. درعین‌حال، هند پیش‌نویس قانون رقابت دیجیتال[۷۱] را تهیه کرده بود تا مقررات ضد انحصار را برای پلتفرم‌های بزرگ به‌روزرسانی کند؛ هرچند تا سال ۲۰۲۵، این طرح هنوز به قانون تبدیل نشده است و CCI همچنان با تفسیر گسترده‌تر از قانون فعلی به این پرونده‌ها رسیدگی می‌کند.

برای ایجاد توازن میان سیاست رقابت و حفاظت از داده‌ها هماهنگی میان CCI و MeitY در جریان است. برای نمونه، در اوت ۲۰۲۵، رئیس CCI و دبیر MeitY در نشستی مشترک بر رویکرد مشورتی و هماهنگ در تنظیم‌گری داده و رقابت تأکید کردند.

در حوزهٔ حریم خصوصی، هند در سال ۲۰۲۳ قانون حفاظت از داده‌های شخصی دیجیتال[۷۲] را تصویب

---

۶۸. Grievance Appellate Committees – GACs

۶۹. Competition Commission of India – CCI

۷۰. Competition Act, ۲۰۰۲

۷۱. Digital Competition Bill

۷۲. Digital Personal Data Protection Act, ۲۰۲۳

کرد. بر اساس این قانون، هیئت حفاظت از داده‌ها۷۳ تشکیل می‌شود که صلاحیت رسیدگی به شکایات کاربران علیه پلتفرم‌ها و اعمال جریمه‌های مربوط را دارد. هرچند این هیئت زیر نظر MeitY فعالیت می‌کند، اما نهاد تخصصی مستقلی در زمینۀ حریم خصوصی به شمار می‌آید.

بانک مرکزی هند۷۴ (RBI) نیز بر جنبه‌های مالی پلتفرم‌ها نظارت سخت‌گیرانه‌ای دارد. برای مثال، RBI شرکت‌های ارائه‌دهندۀ کیف پول و خدمات پرداخت دیجیتال (از جمله Paytm و خدمات پرداخت واتس‌اپ) ۷۵ را تحت مقررات خود آورده و الزام نگهداری داده‌های مالی کاربران هندی در سرورهای داخل کشور را اعمال کرده است.

در حوزۀ رسانه و محتوا، وزارت اطلاعات و رسانه‌های جمعی۷۶ بر پلتفرم‌های پخش برخط OTT و رسانه‌های خبری دیجیتال نظارت «نرم» دارد. این وزارتخانه یک نظام خودتنظیمی چندلایه برای پلتفرم‌های OTT ایجاد کرده است و در صورت مشاهدۀ محتوای تخلف‌آمیز، می‌تواند تذکر رسمی یا دستور حذف محتوا صادر کند.

در کنار این‌ها، نهادهای امنیتی هند (مانند واحد جرائم سایبری پلیس۷۷ و آژانس‌های اطلاعاتی ملی) فضای مجازی را برای تهدیدات امنیتی، تروریسم، یا جرائم سازمان‌یافته رصد می‌کنند و در صورت لزوم، طبق قانون فناوری اطلاعات و آیین دادرسی کیفری، از پلتفرم‌ها خواستار حذف محتوا یا ارائۀ اطلاعات کاربران می‌شوند. هماهنگی میان تنظیم‌گران در هند ترکیبی از مشارکت‌های بین سازمانی و هدایت دولت مرکزی است.

MeitY به‌عنوان متولی اصلی بخش دیجیتال، معمولاً نقش هماهنگ‌کننده میان نهادها را ایفا می‌کند. برای نمونه، در موضوعات نوظهوری مانند ارزهای دیجیتال یا قوانین تجارت الکترونیک،

۷۳.Data Protection Board – DPB

۷۴.Reserve Bank of India – RBI

۷۵.WhatsApp Pay

۷۶.Ministry of Information and Broadcasting – I&B

۷۷.Cyber Crime Unit

کمیته‌های مشترک بین وزارتی با حضور نمایندگان وزارتخانه‌های فناوری اطلاعات، دارایی، بازرگانی و سایر نهادهای مرتبط تشکیل می‌شود. در سال‌های اخیر، کمیته‌های پارلمانی تخصصی نیز برای بررسی عملکرد پلتفرم‌ها و استماع گزارش‌های تنظیم‌گران تشکیل شده‌اند و این روند موجب هم‌افزایی میان نهادها شده است.

نشست مشترک سال ۲۰۲۵ میان CCI و MeitY نیز نمونه‌ای از تمایل به همسوسازی میان سیاست‌های رقابت و حفاظت از داده‌ها بود. با اجرای قانون حفاظت داده و تشکیل هیئت مربوطه، انتظار می‌رود تعامل و همکاری نزدیک‌تری میان هیئت حفاظت از داده‌ها، MeitY و CCI برقرار شود تا از تداخل وظایف جلوگیری و هماهنگی در اجرای مقررات تقویت شود.

در مجموع، هرچند هند مانند اتحادیهٔ اروپا یک تنظیم‌گر واحد برای همهٔ جنبه‌های پلتفرم‌ها ندارد، اما از طریق همکاری مشورتی میان نهادهای تنظیم‌گر و هدایت سیاستی دولت مرکزی، رویکردی همه‌جانبه و تدریجی در قبال ابرسکوها اتخاذ کرده است.

مالزی

در مالزی، تنظیم‌گری پلتفرم‌های فضای مجازی بر عهدۀ کمیسیون ارتباطات و مالتی‌مدیا مالزی[۷۸] (MCMC) است؛ نهادی که به‌عنوان رگولاتورِ جامع بخش ارتباطات، رسانه و فناوری دیجیتال شناخته می‌شود. بر پایۀ قانون کمیسیون ارتباطات و مالتی‌مدیا ۱۹۹۸[۷۹]، MCMC صلاحیت صدور مجوز و نظارت در حوزۀ خدمات شبکه‌های ارتباطی و خدمات اپلیکیشن‌ها را داراست.

تا پیش از سال ۲۰۲۴، نظارت بر پلتفرم‌های دیجیتال در مالزی عمدتاً از طریق آیین‌نامه‌های رفتاری داوطلبانه و دستورهای موردی انجام می‌شد؛ اما از ژانویۀ ۲۰۲۵، کشور گامی اساسی به‌سوی مقررات‌گذاری پیشینی برداشته است. بر اساس چارچوب جدید، شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌های اینترنتی با بیش از ۸ میلیون کاربر در مالزی موظف‌اند مجوز سالانه از MCMC دریافت کنند. این مجوز تحت عنوان مجوز ارائه‌دهندۀ سرویس اپلیکیشن کلاس[۸۰] صادر شده و هر سال باید تمدید شود. برای دریافت این مجوز، شرکت‌ها باید به‌صورت شخصیت حقوقی محلی در مالزی ثبت شوند و تعهد دهند که الزامات زیر را رعایت می‌کنند:

- ایجاد سازوکارهای بومی مدیریت محتوا و رسیدگی به شکایات کاربران،
- استفاده از سامانه‌های احراز سن برای جلوگیری از عضویت افراد زیر ۱۳ سال،
- ارائۀ گزارش‌های دوسالانۀ ایمنی آنلاین دربارۀ اقدامات انجام‌شده و وضعیت داده‌های کاربران،
- تشکیل تیم‌های تعدیل محتوا در داخل مالزی،
- و نگهداری سوابق مربوط به موارد حذف محتوا همراه با دلایل آن جهت بازرسی

۷۸.Malaysian Communications and Multimedia Commission – MCMC

۷۹.Communications and Multimedia Act ۱۹۹۸ – CMA

۸۰.Class Application Service Provider Licence – ASP(C)

رگولاتور.

عدم رعایت این الزامات می‌تواند منجر به جریمه تا سقف ۵۰۰ هزار رینگیت (حدود ۱۱۰ هزار دلار آمریکا) و حتی حبس تا پنج سال برای مسئولان شرکت‌ها شود.

MCMC همچنین اختیار تعلیق یا لغو مجوز و مسدودسازی دسترسی به پلتفرم را دارد. این چارچوب تازه که از آن با عنوان «نظام مجوزدهی دیجیتال مالزی»[۸۱] یاد می‌شود، تحولی مهم در ساختار نظارتی کشور به شمار می‌آید و نشان‌دهندهٔ حرکت مالزی به‌سوی کنترل مؤثرتر بر غول‌های رسانهٔ اجتماعی باهدف مقابله با محتوای مضر (مانند آزار سایبری و نفرت‌پراکنی) و ارتقای ایمنی آنلاین است.

در کنار الزامات جدید، پلتفرم‌های بزرگ همچنان باید از قوانین عمومی کشور تبعیت کنند؛ از جمله قانون محتوای مخابراتی[۸۲] که انتشار محتوای مستهجن، توهین‌آمیز به مقدسات یا مخل نظم عمومی را ممنوع کرده است. این کد رفتاری که توسط مجمع محتوای مالزی[۸۳] تدوین شده، مجموعه‌ای از استانداردهای خود انتظامی است که پلتفرم‌ها به رعایت آن تشویق می‌شوند. هرچند این مقررات داوطلبانه‌اند، اما MCMC می‌تواند در صورت دریافت شکایت از کاربران، به آن‌ها استناد کرده و به پلتفرم اخطار رسمی بدهد.

سایر نهادهای تخصصی نیز در حوزه‌های خاص خود وظایف تنظیم‌گری را نسبت به پلتفرم‌های دیجیتال اعمال می‌کنند. کمیسیون رقابت مالزی[۸۴] (MyCC) اجرای قانون رقابت[۸۵] ۲۰۱۰ را بر عهده دارد و در سال‌های اخیر به‌طور فعال بازارهای دیجیتال را بررسی کرده است. MyCC در سال ۲۰۲۵ گزارش جامع بازار دیجیتال را منتشر کرد که در آن، پیشنهادهایی برای جلوگیری از رویه‌های ضدرقابتی پلتفرم‌های بزرگ (مانند کمیسیون‌های بالا در فروشگاه‌های اپلیکیشن یا انحصار در توزیع دیجیتال)

۸۱.Malaysia Digital Licensing Regime

۸۲.Communications and Multimedia Content Code

۸۳.Malaysian Communications and Multimedia Content Forum

۸۴.Malaysia Competition Commission – MyCC

۸۵.Competition Act ۲۰۱۰

ارائـه شـد. هرچنـد هنـوز قانـون ویـژه‌ای بـرای پلتفرم‌هـا در حـوزۀ رقابـت تصویـب نشـده اسـت، MyCC بـا بهره‌گـیری از ابزارهایـی چـون تحقیقـات بـازار و الزامـات رفتـاری مـوردی، بـر عملکـرد شـرکت‌های بزرگ فنـاوری نظـارت می‌کنـد.

در زمینـۀ حریـم خصوصـی، دپارتمـان حفاظـت از داده‌هـای شـخصی[۸۶] مسـئول اجـرای قانـون حفاظـت از دادۀ شـخصی ۲۰۱۰[۸۷] اسـت. ایـن دپارتمـان کـه زیـر نـظر وزارت ارتباطـات و دیجیتـال[۸۸] فعالیـت می‌کنـد، می‌توانـد پلتفرم‌هـا را در صـورت نقـض حریـم خصوصـی کاربـران (ماننـد نشـت داده‌هـا) جریمـه یـا ملـزم بـه اصلاح رویه‌هـای خـود کنـد. در حـوزۀ امنیـت سـایبری، نهادهایـی ماننـد وزارت کشـور[۸۹]، پلیـس سـلطنتی مـالزی[۹۰] و آژانـس امنیـت سـایبری مـالزی[۹۱] بـا MCMC همـکاری نزدیـک دارنـد. ایـن نهادهـا جرائـم آنلایـن از قبیـل کلاهبـرداری اینترنتـی، انتشـار اخبـار جعلـی تهدیدکنندۀ امنیـت ملـی و خرابـکاری سـایبری را رصـد کـرده و در مـوارد حسـاس، اقـدام بـه حـذف یـا مسـدودسـازی محتـوا می‌کننـد. وزارت بهداشـت مـالزی نیـز در صـورت مشـاهدۀ تبلیغـات مغایـر بـا سـلامـت عمومـی در فضـای مجـازی، می‌توانـد از طریـق MCMC یـا دادگاه اقـدام قانونـی انجـام دهـد.

هماهنگـی میـان تنظیم‌گـران در مـالزی عمـدتاً از طریـق وزارت ارتباطـات و دیجیتـال انجـام می‌شـود کـه سیاسـت‌گذار کلان بخـش فضـای مجـازی اسـت. MCMC به‌عنـوان نهـادی وابسـته بـه ایـن وزارتخانـه، نقطـۀ اتصـال میـان دسـتگاه‌های مختلـف محسـوب می‌شـود. بـرای نمونـه، در حـوزۀ مبـارزه بـا محتـوای افراط‌گرایانـۀ آنلایـن، MCMC بـا پلیـس و وزارت کشـور کارگروه‌هـای مشـترک دارد تـا در کوتاه‌تریـن زمـان ممکـن نسـبت بـه شناسـایی و حـذف محتـوای تروریسـتی اقـدام کنـد. در زمینـۀ رقابـت دیجیتـال نیـز،

۸۶.Department of Personal Data Protection – PDP

۸۷.Personal Data Protection Act ۲۰۱۰ – PDPA

۸۸.Ministry of Communications and Digital – MCD

۸۹.Ministry of Home Affairs

۹۰.Royal Malaysia Police – RMP

۹۱.CyberSecurity Malaysia

MyCC و MCMC جلسات مشورتی منظم برگزار می‌کنند تا از هماهنگی میان مقررات مجوزدهی و الزامات رقابتی اطمینان حاصل شود. در سطح ملی، شورای امنیت ملی مالزی[۹۲] در مواردی چون حملات سایبری گسترده یا مداخلهٔ اطلاعاتی خارجی، با مشارکت وزارتخانه‌های مرتبط (از جمله وزارت ارتباطات) طرح‌های واکنش هماهنگ تدوین می‌کند.

ازآنج که MCMC و دپارتمان حفاظت از داده‌ها هر دو زیرمجموعهٔ وزارت ارتباطات و دیجیتال هستند، هماهنگی درون‌وزارتی میان این نهادها تسهیل شده است. در مجموع، مالزی با ایجاد نظام مجوزدهی جدید برای پلتفرم‌ها و الزام به ارائهٔ گزارش‌های منظم ایمنی و شفافیت، یک سازوکار نظارتی یکپارچه و پویا پدید آورده است. هرچند نهاد واحدی که تمامی جنبه‌های رقابت، محتوا و حریم خصوصی را پوشش دهد وجود ندارد، اما تقسیم وظایف میان MCMC، MyCC و دیگر دستگاه‌ها با هدایت دولت مرکزی انجام می‌شود و MCMC به‌عنوان رگولاتور اصلی و هماهنگ‌کنندهٔ اجرایی ایفای نقش می‌کند.

۹۲.National Security Council

کرۀ جنوبی

در کرۀ جنوبی، تنظیم‌گری پلتفرم‌های بزرگ اینترنتی میان چند نهاد دولتی تقسیم شده و در سال‌های اخیر، کشمکش‌ها و تحولات متعددی دربارۀ تعیین رگولاتور اصلی جریان داشته است. دو نهاد کلیدی کرۀ جنوبی در این زمینه عبارت‌اند از:

- کمیسیون ارتباطات کره[۹۳] (KCC)
- و کمیسیون تجارت منصفانه کره[۹۴] (KFTC)

KCC که معادل کره‌ای کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا[۹۵] به‌شمار می‌آید، مسئولیت نظارت بر حوزه‌های مخابرات، رسانه‌های پخشی و بخشی از خدمات اینترنتی را بر عهده دارد و به‌طور سنتی بر حقوق کاربران ارتباطات و رسانه تمرکز داشته است.

KCC در حوزۀ پلتفرم‌ها، با اصلاح قانون کسب‌وکار مخابراتی[۹۶] در سال ۲۰۲۱ اختیار نظارت بر فروشگاه‌های اپلیکیشن موبایل را به دست آورد. این اصلاحیه که به «قانون اپ‌استور» شهرت یافت، غول‌های دوگانۀ فروشگاه اپ (گوگل و اپل) را ملزم کرد امکان استفاده از سامانه‌های پرداخت جایگزین را برای توسعه‌دهندگان فراهم کنند و از رویه‌های ضدرقابتی درون اپ‌استورها خودداری کنند. اجرای این الزامات به‌طور انحصاری به KCC سپرده شد. هرچند تاکنون اقدام تنبیهی سنگینی علیه این شرکت‌ها صورت نگرفته، از نظر حقوقی KCC رگولاتور پیش‌فرض اپ‌استورها است.

در مقابل، KFTC به‌عنوان نهاد رقابت کره، رویکرد خود را نسبت به تنظیم‌گری پلتفرم‌ها پی گرفته است. این کمیسیون ابتدا قصد داشت مشابه اتحادیۀ اروپا، قانون جامع تنظیم پلتفرم‌ها با

---

۹۳. Korea Communications Commission – KCC

۹۴. Korea Fair Trade Commission – KFTC

۹۵. Federal Communications Commission – FCC

۹۶. Telecom Business Act

سازوکارهای پیشینی۹۷ تدوین کند و پلتفرم‌های بزرگ را شناسایی و محدودیت‌هایی بر آن‌ها اعمال نماید و در این مسیر، پیش‌نویس‌هایی با عناوینی چون «قانون ارتقای رقابت پلتفرم» و «قانون انصاف پلتفرم‌های آنلاین» مطرح شد. با این حال، در سپتامبر ۲۰۲۴ KFTC اعلام کرد از دنبال‌کردن قانون مستقل منصرف شده و به‌جای آن، اصلاح قانون ضدانحصار سنتی۹۸ را در دستور کار می‌گذارد که از جمله معرفی فرضیه‌های حقوقی تسهیل‌کنندهٔ احراز تسلط بازار بوده است (مثلاً بیش از ۱۰ میلیون کاربر و سهم بازار بالای ۶۰٪ به‌عنوان قرینهٔ تسلط). بدین ترتیب، KFTC صلاحیت ضدانحصار در حوزهٔ پلتفرم‌ها را حفظ می‌کند، اما به‌جای مقررات‌گذاری جداگانه، در بطن نظام حقوق رقابت به آن می‌پردازد.

ناگفته پیداست که تداخل وظایف KCC و KFTC محل چالش بوده است. در سال ۲۰۲۰ پیشنهاد ناگهانی KFTC برای قانون جدید پلتفرم با واکنش KCC روبه‌رو شد و KCC طرحی مشابه منتشر کرد که اجرای آن را زیر نظر خود می‌دید؛ این رقابت نهادی همراه با مخالفت‌های صنفی و اجتماعی، به بن‌بست هر دو طرح انجامید.

با تغییر دولت در ۲۰۲۲، سیاست کره به‌سوی خودتنظیمی و راهنماهای غیرالزام‌آور متمایل شد و KFTC راهنمای رفتار پلتفرم‌ها را به‌عنوان سند نرم منتشر کرد. اما در اواخر ۲۰۲۳ و اوایل ۲۰۲۴، رخدادهایی مانند اختلافات دربارهٔ سهم بازار و مشکلات پایداری خدمات، بحث بازگشت به تنظیم‌گری سخت‌گیرانه را زنده کرد. اکنون، KFTC با اصلاح قانون رقابت و KCC با تمرکز بر صلاحیت‌های بخشی (مانند خدمات مخابراتی)، هر دو در پی مهار غول‌های دیجیتال‌اند، هرچند از مسیرهایی متفاوت.

افزون بر این دو نهاد، کمیسیون حفاظت از اطلاعات شخصی۹۹ رگولاتور مستقل حریم خصوصی است که در سال ۲۰۲۰ تشکیل شد و اختیارات گسترده‌ای در اجرای قانون حفاظت از داده‌های شخصی دارد؛ این کمیسیون در ۲۰۲۲ شرکت‌هایی چون گوگل و متا را به‌دلیل نقض حریم خصوصی

---

۹۷. Ex-ante

۹۸. Fair Trade Act

۹۹. Personal Information Protection Commission – PIPC

جریمهٔ سنگین کرد و نسبت به گردآوری داده توسط پلتفرم‌های بزرگ حساسیت نشان داد.
وزارت علوم و فناوری اطلاعات و ارتباطات[۱۰۰] نیز سیاست‌گذار صنعت دیجیتال و زیرساخت است. پس از قطعی بزرگ اکتبر ۲۰۲۲ در خدمات کاکائو[۱۰۱] به‌دلیل آتش‌سوزی مرکز داده، MSIT پیشگام تدوین مقررات پایداری و تاب‌آوری سرویس‌های پلتفرمی شد. نتیجهٔ آن تصویب قانونی موسوم به «قانون پیشگیری از قطعی کاکائوتاک» بود که دامنهٔ مدیریت سوانح دیجیتال را گسترش داد و شرکت‌های بزرگ خدمات فناوری - مثلاً با بیش از یک میلیون کاربر یا درآمد سالانهٔ بالای ۱۰ میلیارد وون - را به طرح‌های پشتیبان‌گیری داده و استانداردهای تاب‌آوری خدمات ملزم کرد.
اجرای این الزامات با همکاری MSIT و KCC انجام می‌شود و شرکت‌هایی مانند Kakao، Naver، سامسونگ، نتفلیکس و دیگران موظف به رعایت استانداردهای جدید شدند. همچنین کمیتهٔ مدیریت سوانح دیجیتال با حضور نمایندگان دولت و بخش خصوصی برای نظارت بر اجرا تشکیل شده است.
هماهنگی تنظیم‌گران در کرهٔ جنوبی ترکیبی از رقابت و همکاری بوده است؛ از یک‌سو رقابت بر سر اختیارات میان KCC و KFTC، و از سوی دیگر، در مسائل کلانِ میان‌رشته‌ای (مانند پایداری پلتفرم‌ها یا پیوند مباحث رقابت و حریم خصوصی) تشکیل کارگروه‌های مشترک و مشورت بین‌نهادی. برای نمونه، در مواجهه با قدرت فزایندهٔ شرکت چندمنظورهٔ Kakao، دولت مرکزی کارگروهی متشکل از وزارت دارایی، KFTC، MSIT و KCC تشکیل داد تا ابعاد اقتصادی، فنی و رقابتی آن را رصد کند. اگرچه «نهاد واحد بالاسری» رسمی به‌عنوان تنظیم‌گرِ تنظیم‌گران معرفی نشده، دفتر نخست‌وزیر و دفتر ریاست‌جمهوری با جلسات ویژهٔ سیاستی نقش هماهنگ‌کننده را ایفا می‌کنند (مانند جلسهٔ ویژهٔ پس از حادثهٔ Kakao و دستور اصلاحات فوری).
در مجموع، کرهٔ جنوبی به‌سوی توازن نقش‌ها پیش می‌رود؛ KCC بر حقوق کاربر و ثبات خدمات

---

۱۰۰. Ministry of Science and ICT – MSIT

۱۰۱. Kakao

ارتباطی، KFTC بر رقابت منصفانه، PIPC بر حریم خصوصی، و MSIT بر زیرساخت و نوآوری و همهٔ این نهادها با درک اهمیت پلتفرم‌های غول‌پیکر، در چارچوب سیاست‌های کلان دولت به همکاری نزدیک‌تر گرایش دارند.

جمع بندی

این گزارش نشان می‌دهد که ساختار تنظیم‌گری ابرسکوها در کشورهای پیشرو طیفی از الگوهای «غیرمتمرکز و بازارمحور» تا «متمرکز و دولت‌محور» را در بر می‌گیرد.

در ایالات متحده، نظام تنظیم‌گری بر پایۀ رویکرد پسینی و چندنهادی استوار است؛ نهادهایی چون DOJ، FTC و FCC هر یک بخشی از مسئولیت را بر عهده دارند و هماهنگی میان آن‌ها از مسیر کارگروه‌های میان‌نهادی یا سیاست‌های کاخ سفید انجام می‌شود.

در مقابل، اتحادیۀ اروپا با تصویب قوانین DSA و DMA الگویی پیشینی، یکپارچه و چندسطحی ایجاد کرده است که در آن کمیسیون اروپا به‌عنوان تنظیم‌گر اصلی و هماهنگ‌کنندۀ نهادهای ملی عمل می‌کند. این الگو بیشترین تمرکز نهادی و انسجام مقرراتی را میان کشورهای غربی داراست.

مدل چین نقطۀ مقابل ایالات متحده است؛ ساختاری کاملاً متمرکز با محوریت ادارۀ فضای مجازی چین (CAC) که در هماهنگی با نهادهایی چون SAMR و بانک مرکزی، تنظیم‌گری را در چارچوب هدایت حزب کمونیست پیش می‌برد. ویژگی بارز این نظام، مداخلۀ پیشینی، کنترل دولتی و هماهنگی کامل در سطح حاکمیتی است.

در ترکیه، ساختاری نیمه‌متمرکز و قانون‌محور شکل گرفته که BTK به‌عنوان تنظیم‌گر اصلی فضای مجازی در کنار RTÜK، شورای رقابت و هیئت حفاظت از داده‌ها فعالیت می‌کند؛ هماهنگی بیشتر از طریق قوانین صریح و فرآیندهای قضایی انجام می‌شود.

در هند، وزارت فناوری اطلاعات (یعنی MeitY) محور تنظیم‌گری است اما همکاری گسترده‌ای با نهادهایی چون CCI، هیئت حفاظت از داده‌ها و RBI دارد؛ این کشور الگویی تدریجی و مشورتی را در پیش گرفته که میان مقررات‌گذاری و خودتنظیمی تعادل برقرار می‌کند.

مالزی از ۲۰۲۵ با استقرار نظام مجوزدهی دیجیتال، رویکردی پیشینی و یکپارچه در تنظیم‌گری پلتفرم‌ها اتخاذ کرده و MCMC را به‌عنوان نهاد اصلی در کنار MyCC و دپارتمان داده‌ها مستقر ساخته است. این ساختار بیشترین شباهت را به الگوی اروپایی دارد ولی با انعطاف حقوقی بیشتر.

در نهایت، کرهٔ جنوبی الگوی چندنهادی رقابتی را دنبال می‌کند که در آن KCC و KFTC هر دو نقش تنظیم‌گر دارند و تعارض میان وظایف آن‌ها از طریق کارگروه‌های دولتی و هدایت نخست‌وزیر حل می‌شود؛ کره در تلاش است میان رقابت، نوآوری و ثبات خدمات توازن برقرار کند.

در مقایسهٔ کلی، می‌توان گفت که اتحادیهٔ اروپا و مالزی در زمرهٔ کشورهایی با بیشترین انسجام نهادی و تمرکز بر پیشگیری از تخلف قرار دارند؛ چین و ترکیه نمونه‌هایی از کنترل دولتی و محوریت اقتدار عمومی‌اند؛ در حالی‌که ایالات متحده و کرهٔ جنوبی بر رقابت نهادی و تفکیک وظایف میان رگولاتورها تکیه دارند. هند میان این دو طیف حرکت می‌کند و با بهره‌گیری از رویکرد مرحله‌ای و مشورتی، مسیر تحول تدریجی را برگزیده است.

از این مقایسه برمی‌آید که مؤلفه‌های کلیدی برای طراحی الگوی بومی تنظیم‌گری ابرسکوها در ایران شامل تعیین مرجع هماهنگ‌کنندهٔ مرکزی، تفکیک روشن وظایف بخشی، ایجاد سازوکار همکاری میان‌نهادی، و تلفیق رویکرد پیشینی (در حوزه‌های حساس) با نظارت پسینی (در حوزه‌های کم‌خطرتر) خواهد بود. در پایان به‌منظور ایجاد دیدی تطبیقی و مقایسه‌محور، خلاصه‌ای از آنچه در این دفتر گذشت در قالب جدول زیر ارائه می‌گردد.

کشور / منطقه	مدل نهادی	نهاد(های) اصلی تنظیم‌گر	نهادهای بخشی مهم	نوع رویکرد تنظیم‌گری	سازوکار هماهنگی	ویژگی‌های برجسته / نکات کلیدی
ایالات متحده آمریکا	غیرمتمرکز، چندنهادی	FTC، DOJ، FCC	وزارت امنیت داخلی، FDA	پسینی، اجرای قانون محور	کارگروه‌های میان‌نهادی، سیاست‌های کاخ سفید	فاقد رگولاتور واحد؛ تمرکز بر رقابت و حمایت از مصرف‌کننده؛ انعطاف بالا ولی پراکندگی نهادی زیاد
اتحادیه اروپا	متمرکز و دوسطحی	کمیسیون اروپا (DSA/DMA)	هماهنگ‌کنندگان ملی، نهادهای داده و رسانه	پیشینی، مقررات‌گذاری جامع	هیئت اروپایی خدمات دیجیتال، شبکۀ رقابت اروپا	الگوی منسجم وهماهنگ‌ترین نظام؛ تمرکز بر پاسخ‌گویی پلتفرم‌های بزرگ و شفافیت
جمهوری خلق چین	کاملاً متمرکز و دولتی	ادارۀ فضای مجازی چین (CAC)	SAMR، PBoC، وزارت امنیت عمومی	پیشینی، دولتی و کنترلی	کمیسیون مرکزی فضای مجازی حزب کمونیست	بالاترین سطح کنترل حکومتی؛ هماهنگی کامل در چارچوب حزب؛ تمرکز بر امنیت و حاکمیت داده
ترکیه	نیمه‌متمرکز و قانون‌محور	BTK، RTÜK	شورای رقابت، هیئت حفاظت از داده، پلیس ملی	پیشینی-اجرایی	چارچوب قانونی، هماهنگی میان وزارت‌ها و دستگاه قضایی	ترکیب نظارت فنی و محتوایی؛ نظام تنبیهی پلکانی؛ تأکید بر حاکمیت ملی بر داده‌ها
هند	تدریجی و مشورتی	وزارت MeitY	CCI، هیئت حفاظت از داده‌ها، RBI	ترکیبی (پیشینی در محتوا، پسینی در رقابت)	کمیته‌های بین‌وزارتی و مشورتی	تمرکز بر خودتنظیمی؛ تعامل نزدیک میان رقابت، داده و رسانه؛ سیاست‌گذاری تطبیقی
مالزی	متمرکز و یکپارچه	MCMC	MyCC، دپارتمان حفاظت از داده‌ها	پیشینی، مجوزمحور	وزارت ارتباطات و دیجیتال	نظام مجوزدهی سالانه برای پلتفرم‌ها؛ هماهنگی درون‌وزارتی؛ تأکید بر ایمنی آنلاین
کرۀ جنوبی	چندنهادی و رقابتی	KCC، KFTC	PIPC، MSIT، وزارت دارایی	ترکیبی (بخشی و هماهنگ‌شونده)	کارگروه‌های بین‌وزارتی زیر نظر نخست‌وزیر	تعامل و رقابت میان نهادها؛ تأکید بر پایداری خدمات و حقوق کاربر؛ قانون‌گذاری تدریجی

منابع

❋ گزارش کنگره آمریکا درباره تنظیم‌گری پلتفرم‌های آنلاین (CRS, ۲۰۲۱)

https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R۴۶۷۵۱

❋ متن کامل قانون خدمات دیجیتال اتحادیه اروپا (Digital Services Act)

https://europa.eu/!RjD۶nr

❋ متن قانون بازارهای دیجیتال اتحادیه اروپا (Digital Markets Act)

https://europa.eu/!PtgrfD

❋ پورتال رسمی اداره فضای مجازی چین (CAC)

http://www.cac.gov.cn/

❋ قانون شماره ۵۶۵۱ ترکیه درباره خدمات اینترنتی و جرایم سایبری

https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=۵۶۵۱

❋ دستورالعمل‌های ۲۰۲۱ وزارت فناوری اطلاعات هند برای پلتفرم‌های واسطه‌ای

https://www.meity.gov.in/writereaddata/files/Intermediary_Guidelines_and_Digital_Media_Ethics_Code_Rules-۲۰۲۱.pdf

❋ چارچوب مجوزدهی پلتفرم‌های بزرگ در مالزی توسط کمیسیون MCMC (۲۰۲۵)

https://www.mcmc.gov.my/en/legal/legislation/guidelines-on-asp-c-licensing

❋ قوانین داده و حریم خصوصی چین (PIPL & DSL)

https://npcobserver.com/۲۰۲۷/۰۸/۲۰/chinas-pipl-privacy-law-explained/

❋ قانون حفاظت از داده‌های شخصی دیجیتال هند (DPDP Act ۲۰۲۳)

https://www.meity.gov.in/data-protection-framework

❋ چارچوب مجوزدهی جدید مالزی برای پلتفرم‌ها (MCMC ASP(C) Licensing)

https://www.mcmc.gov.my/en/legal/legislation/guidelines-on-asp-c-licensing

❋ قانون اپراتور کره جنوبی (Telecom Business Act Amendment)

https://www.kcc.go.kr/

❋ کمیسیون رقابت کره و پیش‌نویس قانون تنظیم پلتفرم‌ها

https://www.ftc.go.kr/

QUICK
ANSWER

دفترهای خاکستری

این دفترها برای پاسخ علمی سریع، مختصر و دقیق به مسئله‌ها و نیازهایی تهیه و تولید می شود که در حین فعالیت مرکز ملی فضای مجازی و سایر دستگاه ها پیش آمده و به بررسی دقیق و در عین حال سریع نیاز دارند.

پژوهشگاه
فضای مجازی